

ПРОБЛЕМА ДОСТОВІРНОСТІ МІСЦЕВОЇ РАДЯНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ПОЧАТКУ 1920-Х РР. ЯК ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛА: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Останнім часом серед фахівців істотно зріс інтерес до преси, у т.ч. – до радянської періодики 1920-х рр. Публікуються статті, монографії, захищаються дисертації стосовно різних аспектів проблеми: джерелознавчих, історіографічних, соціально-комунікативних та ін. [Див., напр.: 1, 2, 9, 16,18-21, 27] Проте у цих численних публікаціях окремо не порушується проблема достовірності місцевої періодики як історичного джерела, тим більше – пов’язані з цим морально-етичні аспекти.

Варто відзначити, що видання початку 1920-х рр. демонструють штучність і умовність будь-яких спроб їх жорсткої класифікації: поділ на центральну та місцеву, навіть на газети та журнали носить досить умовний характер. Зокрема, головна газета більшовиків – «Правда» – мала у цей час водночас і всеросійський, і губерньський статус [17]. Цей приклад наслідували і українські комуністи [10]. Водночас орган Волинської губекономнаради [23] і за зовнішнім виглядом, і за проголошеною періодичністю (1 раз на тиждень, хоча цього не дотримувалися) скоріше нагадує

газету, розглядається нами як «журнал», насамперед за аналогією з виданнями в інших губерніях, що мали більш «журнальний» вигляд.

Щодо достовірності, варто відзначити наступне: більшовики, прекрасно розуміючи значення газетної справи, поставили її під свій контроль і активно використовували в агітаційно-пропагандистських цілях, не гребуючи відвертим наклепом на своїх політичних опонентів (типовим прикладом цього можна вважати статтю «Ради та меншовики», що з'явилася напередодні виборів до Вінницької міськради взимку 1921 р. [4] і була викликана побоюваннями, що через незадоволення умовами життя робітники можуть підтримати меншовиків). Це слід враховувати при аналізі, насамперед, радянських газет – порівняно з іншими цей вид джерел не може вважатися надто достовірним, в т.ч. – і з приводу тих чи інших кількісних економічних показників, що потребують неодмінної перевірки. Водночас у місцевих газетах [3, 5-7, 11, 22 та ін.] зустрічаємо важливу офіційну інформацію: звіти, подекуди – стенографічні (варто враховувати, що стенограми перед публікацією «пригладжувалися» і відредаговувалися), про засідання владних органів (з'їздів рад, пленумів міськрад тощо), рішення, розпорядження, оголошення місцевої влади тощо – саме за допомогою газетних матеріалів вона спілкувалась з населенням, відтак саме газети дозволяють зрозуміти, якою бачив владу пересічний обиватель. Тобто, газети переважно

були розраховані на «зовнішнього споживача» з точки зору новонародженої партійної номенклатури.

На відміну від газет, журнали виходили меншими накладами і з меншою регулярністю – чимало видань через фінансові труднощі (з переходом до непу більшовики, в т.ч. на місцях, почали рахувати гроші та економити) істотно скоротили періодичність або взагалі припинили існування. Крім стандартних видань (друковані органи губернських та повітових партійних і профспілкових комітетів, радянських виконкомів [Див., напр.: 15, 8] важливу групу становлять журнали, що видавалися губернськими економічними нарадами [13, 23-26 та ін.] за зразком відповідних центральних та республіканських [12, 14]. У вказаних виданнях зустрічаємо різні за характером матеріали: звіти про засідання економнарад, рішення та розпорядження радянських і господарських органів, їх поточні звіти, цікаві статистичні й аналітичні матеріали, дискусійні статті (подекуди – гострокритичні, в т.ч. – відносно конкретних рішень і дій центральних органів), автори яких нерідко підписувалися ініціалами або псевдонімами. Проте, використовуючи інші джерела (зокрема – архівні), можна, у разі необхідності, з достатньою долею вірогідності встановити дійсного автора того чи іншого матеріалу.

Не випадково, що журнальні публікації початку 1920-х рр. відрізняються порівняно більшою інформативністю та аналітичністю. Це безпосередньо пов'язано із зовсім іншими

«споживачами» їхньої продукції – це, здебільшого, була та сама номенклатура: журнали не розраховувалися на масового читача, були свого роду виданням «для внутрішнього користування» у досить вузькому колі радянських, партійних, господарських, профспілкових та кооперативних працівників. Все це, у поєднанні із досить високою відвертістю, не лише робить їх дуже цінним джерелом з історії непу, а й засвідчує наявність певних подвійних стандартів, що досить чітко відстежується за різними типами радянської періодики цього періоду.

Список літератури: 1. Вакульчук О. А. Багатотиражні газети як комплексне історичне і бібліографічне джерело та засіб комунікації. / О. А. Вакульчук // Рукописна та книжкова спадщина України. – 2020. – Вип. 26. – С. 224-238. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003882>. 2. Вакульчук О. А. Багатотиражна преса України 1917–1941 років: становлення, розвиток, контент: монографія / О. А. Вакульчук ; відп. ред. Л. А. Дубровіна. – К.: НБУВ, 2021. – 536 с. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004099>. 3. Вісті / Известия: орган Полтавського губернського исполнительного комитета Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов. – 1921 г. 4. Вісті: орган губревкому Поділля та губкому КП(б)У. – 1921. – 22 січня. 5. Всероссийская кочегарка: Орган Донецкого губисполкома, губкома КП(б)У, Южбюро ЦК Всероссийского союза горнорабочих и Центрального правления каменноугольной

промышленности. – 1921–1923 гг. 6. Звезда: орган Екатеринославского губисполкома, губкома КП(б)У, губсовпрофа дорпрофсожа и райкома металлистов. – 1922 – 1923 гг. 7. Известия Одесского губкома КП(б)У, губисполкома и губпрофсовета. – Одесса, 1922 – 1923 гг. 8. Каменецкий пролетарий. – 1922. – № 1: К III-й Каменец-Подольской уездной конференции профсоюзов: издание Каменец-Подольского уездбюро профсоюзов. Февраль. 9. Ковальова Т. В. Розвиток жанру подорожнього нарису в українській журнальній періодиці 20–30-х рр. XX ст. [Текст]: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.04 / Ковальова Т. В.; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Д., 2014. – 19 с. 10. Коммунист: Орган Центрального и Харьковского губернского комитетов Коммунистической партии (большевиков). – Харьков, 1921 – 1922 гг. 11. К труду!: орган Екатеринославского губернского Совета рабочих, крестьянских и красноармейских депутатов и губкома КП(б)У. – 1921 г. 12. Народное хозяйство: Ежемес. экон. журнал: Орган ВСНХ. – М., 1921. 13. Народное хозяйство Екатеринославщины: ежемесячный орган Екатеринославского губернского экономического совещания. Екатеринослав. – 1921. – № 1-2: август – сентябрь. 14. Народное хозяйство Украины: Ежемес. журнал УСНХ. – Харьков, 1921 – 1923 гг. 15. Наша кузница: ежемесячный журнал Подольского губернского комитета Коммунистической партии (б-ов) Украины. Винница. – 1922 г. 16. Пастушенко О. В. Книга і періодика в дисертаційних

дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект : монографія / О. В. Пастушенко; ред. Л. А. Дубровіна. – К.: НБУВ, 2016. – 563 с.: – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002152>.

17. Правда: Орган ЦК и Московского комитета РКП(б). – М., 1921 – 1922 гг. 18. Романюк М.М. Українське пресознавство як спеціальна історична дисципліна: до постановки проблеми / М. М. Романюк. // Поліграфія і видавнича справа [Текст]: наук.-техн. зб. № 39. – Л. : Українська академія друкарства, 2002. – С. 9-19. 19. Рудий Г.Я. Охорона і збереження пам'яток історії та культури в Україні (за матеріалами української періодики 1917–1941 рр.). — Київ : Інститут історії України НАН України, 2011. — 204 с. 20. Рудий Г. Періодика України 1917–1940 рр. як історичне джерело / Г. Рудий // Бібліотечний вісник. – 2008. – № 1. – С. 29-35. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002918>. 21. Сокирська В. В. Періодичні видання 1920-х рр. як джерело до вивчення стану економічних відносин між РСФРР і УСРР / В. В. Сокирська // Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. 2014. № 3(107). Березень. С. 115–119. 22. Харьковский пролетарий: Орган Харьковского губкома КП(б)У, губисполкома, губсовпрофа и президиума горсовета. – 1921 – 1922 гг. 23. Хозяйство Волыни: орган Волгубэкономсовещания, губернских хозяйственных отделов ГСПС и губсоюза. Житомир. – 1921 г. 24. Хозяйство Донбасса: орган Донецкого губернского экономического совещания. Бахмут. – 1921. – № 4, 6-7, 10-11. 25. Хозяйство Подолии: ежемесячный

журнал Подольского губернского экономического совещания. Винница. – 1922. – № 1 (февраль). 26. Хозяйство Украины: ежемесячный журнал, посвященный вопросам экономики Украины. Харьков. – 1923. 27. Шпакович К. Харківська періодична преса 1920-х рр. як чинник національного відродження. Історіографія проблеми / К. Шпакович // Український історичний збірник. – 2013. – Вип. 16. – С. 313-324. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uiz_2013_16_29.

Bibliography (transliterated): 1. Vakul`chuk O. A. Bagatoty`razhni gazety` yak kompleksne istory`chne i bibliografichne dzherelo ta zasib komunikaciyi. / O. A. Vakul`chuk // Rukopy`sna ta kny`zhkova spadshhy`na Ukrayiny`. – 2020. – Vy`p. 26. – С. 224-238. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003882>. 2. Vakul`chuk O. A. Bagatoty`razhna presa Ukrayiny` 1917–1941 rokiv: stanovlennya, rozvy`tok, kontent: monografiya / O. A. Vakul`chuk ; vidp. red. L.АвторА. Dubrovina. – К.: NBUV, 2021. – 536 s. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004099>. 3. Visti / Izvestija: organ Poltavskogo gubernskogo ispolnitel'nogo komiteta Soveta rabo4ih, seljanskih i krasnoarmejskih deputatov. – 1921 g. 4. Visti: organ gubrevkomu Podillya ta gubkomu KP(b)U. – 1921. – 22 sichnya. 5. Vserossijskaja ko4egarka: Organ Doneckogo gubispolkoma, gubkoma KP(b)U, Ju#bjuro SK Vserossijskogo sojuza gornorabo4ih i Central'nogo pravlenija kamennougol'noj promy6lennosti. – 1921–1923 gg.

6. Zvezda: organ Ekaterinoslavskogo gubispolkoma, gubkoma KP(b)U, gubsovprofa dorprofso#a i rajkoma metallistov. – 1922 – 1923 gg. 7. Izvestija Odesskogo gubkoma KP(b)U, gubispolkoma i gubprofsoвета. – Odessa, 1922–1923 gg. 8. Kameneckij proletarij. – 1922. – № 1: K III-j Kameneц-Podol'skoj uezdnoj konferencii profsojuzov: izdanie Kameneц-Podol'skogo uezdbjuro profsojuzov. Fevral'. 9. Koval`ova T.V. Rozvy`tok zhanru podorozhn`ogo nary`su v ukrajins`kij zhurnal`nij periody`ci 20–30-x rr. XX st. [Tekst]: avtoref. dy`s. ... kand. nauk iz socz. komunikacij: 27.00.04 / T.V. Koval`ova; Dnipropetr. nac. un-t im. Olesya Gonchara. – D., 2014. – 19 s. 10. Kommunist: Organ Central'nogo i Har'kovskogo gubernskogo komitetov Kommunisti4eskoj partii (bol'bevikov). – Har'kov, 1921–1922 gg. 11. K trudu!: organ Ekaterinoslavskogo gubernskogo Soveta rabo4ih, krest'janskih i krasnoarmejskih deputatov i gubkoma KP(b)U. – 1921 g. 12. Narodnoe hozjajstvo: E#emes. jekon. #urnal: Organ VSNH. – M., 1921 g. 13. Narodnoe hozjajstvo Ekaterinoslavsčiny: e#emesja4nyj organ Ekaterinoslavskogo gubernskogo jekonomi4eskogo sovesčanja. Ekaterinoslav. – 1921. – № 1-2: avgust – sentjabr'. 14. Narodnoe hozjajstvo Ukrainy: E#emes. #urnal USNH. – Har'kov, 1921–1923 gg. 15. Na6a kuznica: e#emesja4nyj #urnal Podol'skogo gubernskogo komiteta Kommunisti4eskoj partii (b-ov) Ukrainy. Vinnica. – 1922 g. 16. Pastushenko O.V. Kny`ga i periody`ka v dy`sertacijny`x doslidzhennyax nezalezhnoyi Ukrainy`: sociokomunikacijny`j

aspekt : monografiya / O. V. Pastushenko; red. L. A. Dubrovina. – K.: NBUV, 2016. – 563 s. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002152>. 17. Pravda: Organ CK i Moskovskogo komiteta RKP(b). – M., 1921–1922 gg. 18. Romanyuk M. M. Ukrayins`ke presoznavstvo yak special`na istory`chna dy`scy`plina: do postanovky` problemy` / M. M. Romanyuk. // Poligrafiya i vy`davny`cha sprava [Tekst]: nauk.-texn. zb. # 39. – L. : Ukrayins`ka akademiya drukarstva, 2002. – S. 9-19. 19. Rudy`j G.Ya. Oxorona i zberezheniya pam'yatok istoriyi ta kul`tury` v Ukrayini (za materialamy` ukrayins`koyi periody`ky` 1917–1941 rr.). – Ky`yiv : Insty`tut istoriyi Ukrayiny` NAN Ukrayiny`, 2011. – 204 s. 20. Rudy`j, G. Periody`ka Ukrayiny` 1917–1940 rr. yak istory`chne dzherelo / G. Rudy`j // Bibliotechny`j visny`k. – 2008. – # 1. – С. 29-35. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002918>. 21. Soky`rs`ka V. V. Periody`chni vy`dannya 1920-x rr. yak dzherelo do vy`vchennya stanu ekonomichny`x vidnosy`n mizh RSFRR i USRR / V. V. Soky`rs`ka // Grani: Naukovo-teorety`chny`j i gromads`ko-polity`chny`j al`manax. 2014. # 3(107). Berezen`. S. 115–119. 22. Har'kovskij proletarij: Organ Har'kovskogo gubkoma KP(b)U, gubispolkoma, gubsovprofa i prezidiuma gorsoveta. – 1921 – 1922 gg. 23. Hozjajstvo Volyni: organ Volgubjekonomsoveschaniya, gubernskih hozjajstvennyh otdelov GSPS i gubsojuza. ##itomir. – 1921 g. 24. Hozjajstvo Donbassa: organ Doneckogo gubernskogo jekonomi4eskogo soveschaniya. Bahmut. –

1921. – № 4, 6-7, 10-11. 25. Hozhajstvo Podolii: e#emesja4nyj #urnal Podol'skogo gubernskogo jekonomi4eskogo soveschanija. Vinnica. – 1922. – № 1 (fevral'). 26. Hozhajstvo Ukrainy: e#emesja4nyj #urnal, posvjascennyj voprosam jekonomiki Ukrainy. Har'kov. – 1923. 27. Shpakovy`ch K. Xarkivs`ka periody`chna presa 1920-x rr. yak chy`nny`k nacional`nogo vidrozhennya. Istoriofafiya problemy` / K. Shpakovy`ch // Ukrayins`ky`j istory`chny`j zbirny`k. – 2013. – Vy`p. 16. – S. 313-324. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uiz_2013_16_29.

Кабачек В. В.

ПРОБЛЕМА ДОСТОВІРНОСТІ МІСЦЕВОЇ РАДЯНСЬКОЇ
ПЕРІОДИКИ ПОЧАТКУ 1920-Х РР. ЯК ІСТОРИЧНОГО
ДЖЕРЕЛА: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Дана стаття присвячена місцевій радянській періодиці як історичному джерелу. Автор акцентує увагу на істотній різниці у достовірності між газетами, що призначалися для масового читача, і журналами, спрямованими на вузьке коло номенклатурних працівників.

Ключові слова: історичні джерела, проблема достовірності, початок непу, радянські газети, журнали.

Kabachek V. V.

THE PROBLEM OF RELIABILITY OF LOCAL SOVIET
PERIODICS OF THE EARLY 1920s AS A HISTORICAL SOURCE:
THE MORAL ASPECT

This article is devoted to local Soviet periodicals as a historical source. The author emphasizes the significant difference in reliability between newspapers intended for the mass reader and magazines designed for a narrow range of nomenclature employees.

Key words: historical sources, the problem of authenticity, the beginning of the NEP, Soviet newspapers, magazines.

Кабачек В. В.

ПРОБЛЕМА ДОСТОВЕРНОСТИ МЕСТНОЙ СОВЕТСКОЙ
ПЕРИОДИКИ НАЧАЛА 1920-х гг. КАК ИСТОРИЧЕСКОГО
ИСТОЧНИКА: МОРАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Данная статья посвящена местной советской периодике как историческому источнику. Автор акцентирует внимание на существенной разнице в достоверности между газетами, которые предназначались массовому читателю, и журналами, рассчитан-

ними на узкий круг номенклатурних співробітників.

Ключевые слова: исторические источники, проблема достоверности, начало нэпа, советские газеты, журналы.

УДК 364:075.1:616.98(477)

Маліков В. В.

м. Харків, Україна

**МОРАЛЬНІ БАР'ЄРИ НА ШЛЯХУ ДО ПРОФІЛАКТИКИ
ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ В КЛЮЧОВІЙ ГРУПІ ЧСЧ:
СУЧАСНИЙ ВИКЛИК В УМОВАХ
КОНЦЕНТРОВАНОЇ ЕПІДЕМІЇ В УКРАЇНІ**

В умовах пандемії COVID-19 ВІЛ-інфекція залишається одним з найбільш гострих викликів сучасності для світового співтовариства. За оцінками ЮНЕЙДС у 2020 році у світі 37,7 млн. людей живуть з ВІЛ, з них лише 28,8 млн. отримують лікування (станом на 30 червня 2021 року), а більше 6 млн. не знають, що вони інфіковані ВІЛ [1, с. 4]. Понад 257.000 людей живуть з ВІЛ в Україні, кожен третій з них не знає про свій позитивний ВІЛ-статус. Україна належить до держав з концентрованою стадією епідемії ВІЛ, а однією з ключових груп, в яких зосереджена ВІЛ-інфекція залишаються чоловіки, які мають секс з чоловіками (ЧСЧ). Ризик інфікування ВІЛ серед них у 25 разів перевищує аналогічний по-